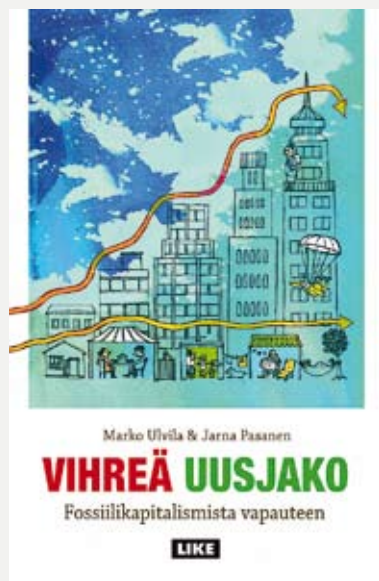

Viime vuosina on noussut yhä enemmän pinnalle kapitalistisen yhteiskunnan epäkohtia käsitteleviä kannanottoja. Globaali talouskriisi on lisännyt kapitalistisen yhteiskunnan ja taloustieteen arvostelua. Myös useat ekonomistit itse ovat kyseenalaistaneet taloustieteen – tarkemmin makrotaloustieteen – viimeaikaisen kehityksen ja sen monesti epärealistiset oletukset.

Jarna Pasasen ja Marko Ulvilan kirja käsittelee vallitsevan kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen epäkohtia. Se on tekijöidensä toinen hiljattain julkaistua teos aiheesta. Jotkut sen teemoista ovat tuttuja jo edellisestä kirjasta *Sustainable Futures – Replacing Growth Imperative and Hierarchies with Sustainable Ways*. Viimeksi mainitun kirjan ote on kuitenkin kansainväli-
sempi, jonka huomaa erityisesti siihen sisällytetyistä puheenvuoro- ja dialogiosioista.

Pasanen ja Ulvila puhuvat uudemmassa kirjassaan monista asioista, muun muassa vasemmistolaisuudesta ja vihreästä aatteesta sekä niiden yhdistämisestä (punavihreystä), luokkayhteiskunnasta, kapitalismin ja fossiilisten polttoaineiden sidoksesta (fossiilikapitalismista), luonnon ottamisesta kaikessa tekemisessä huomioon (ekosolidaarisuudesta) sekä bruttokansantuotteen ja energian kulutuksen yhteisriippuvuudesta ja niiden eriyttämisen mahdottomuudesta (irtikytkennän mahdottomuudesta). Näillä seikoilla (ja monilla muilla) kirjoittajat perustelevat ja pohjustavat kirjan pääviestiä: talouskasvu johtaa väistämättä yhteiskunnallisiin ongelmiin kuten eriarvoisuuden kasvuun ja ympäristöongelmiin. Siksi tarvitaan kokonaisvaltainen muutos niin kulttuurillisella kuin taloudellisella puolella – tarvitaan niin sanottu vihreän uusjaon yhteiskunta.

Kirjan alku käsittelee maailman nykytilaa. Kirjoittajat pohtivat hyvän yhteiskunnan määritelmää ja pistävät valtioita paremmuusjärjestykseen erilaisilla yhteiskunnallisen onnistumisen mittareilla. Perinteisillä mittareilla (inhimillinen kehitys, kilpailukyky, varaus ja korruptioon vähäisyys) mitattuna länsimaat ovat kärjessä. Koska nämä mittarit eivät ota huomioon ympäristövaikutuksia, esittelevät kirjoittajat New Economics Foundationin kehittämän onnellisen planeetan indeksin (Happy Planet Index, HPI). HPI yhdistää kolme erillistä indikaattoria: kyselytutkimuksissa ilmoitetun tyytyväisyyden omaan elämään, odettavissa olevan eliniän sekä maan kuormitusta mittaavan ekologisen jalanjäljen (kaava-

Marko Ulvila & Jarna Pasanen:

Vihreä uusjako

Fossiilikapitalismista vapauteen

Helsinki: Like, 2010, 253 s.

Jose Lahtinen
Nuorempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
jose.lahtinen@labour.fi

na: $HPI = (\text{tyytyväisyys} * \text{eliniän odote}) / \text{ekologinen jalanjälki}$.

Tekijät eivät kuitenkaan ole täysin tyytyväisiä HPI:hin, koska siitä puuttuu kaksi tärkeää hyvän yhteiskunnan tekijää: kansanvaltaisuus ja tuloerojen pienuus. Pasanen ja Ulvila täydentävätkin HPI:tä kahdella tekijällä näiden huomioon ottamiseksi. Gini-kertoimella he yrittävät huomioida tuloerojen suuruutta ja Reporters without Borders-järjestön kehittämällä lehdistön vapausarvioinnilla yhteiskunnan kansanvaltaisuutta.

Sekä perinteisellä että muokatulla HPI:llä tekijät saavat toisenlaisia tuloksia kuin perinteisillä mittareilla. Hieman yllättäen Latinalaisen Amerikan ja Karibian valtiot menestyvät kyseisillä onnellisuusmittareilla parhaiten – kärjessä Costa Rica. Esimerkiksi Costa Ricassa ihmiset ovat erittäin tyytyväisiä elämäänsä, heidän eliniän odotteensa on 78,5 vuotta ja ekologinen jalanjälki vain jonkin verran yli maailmanlaajuisen kestävyysrajan. Kehittyneet teollistuneet valtiot menestyvät kehnosti HPI:llä, koska niiden ekologinen jalanjälki on todella suuri.

Pasanen ja Ulvila jatkavat nykytilan erittelyä mielenkiintoisella luokka-ana-

lyysillä. He jakavat ihmiset eri luokkiin sen mukaan, kuinka paljon he käyttävät maapallon resursseja hyväksi ja miten he rahallisesti tulevat toimeen. Luokkia on neljä: kamppaileva luokka, kestävä luokka, kuluttava luokka ja ylikuluttava luokka. Kamppailevan luokan ihmiset tulevat hädin tuskin toimeen tuloillaan ja kuluttavat vähän luonnon resursseja, kun taas ylikuluttava luokka elää yltäkylläisyydessä luontoa paljon kuormittaen. Muut luokat asettuvat näiden väliin.

Kirjoittajien mukaan kehittyvissä maissa elää lähinnä kamppailevaan ja kestävään luokkaan kuuluvia ihmisiä, kun taas teollisuusmaissa lähinnä kuluttavaan ja ylikuluttavaan luokkaan kuuluvia. Suomikin teollisuusmaana pärjää heikosti tällaisessa vertailussa. Kirjoittajat väittävät, että suomalaisista 95 prosenttia kuuluu kuluttavaan tai ylikuluttavaan luokkaan. Koko maailman väestö puolestaan jakautuu siten, että yli 60 prosenttia kuuluu kestävään ja kamppailevaan luokkaan ja loput ylikuluttavaan ja kuluttavaan luokkaan.

Kirjan lopussa Pasanen ja Ulvila esittelevät keinoja toteuttaa vihreän uusjaon yhteiskunta. Nämä ovat usein kuitenkin

päämäärien ja tavoitetilojen määrittelyä eivätkä konkreettisia keinoja. Joitakin esityksiä kirjassa kuitenkin on, kuten hyvin progressiivinen verotus, korkea perusturva sekä ankarat ympäristö- ja luksusverot. Näillä ja muilla keinoilla ylikuluttavien luokkien kulutusta yritetään pienentää – heille esitetään niin sanottua talouslaskua (degrowth). Toisaalta kamppailevalle luokalle toivotaan "voimaantumista". Uuden yhteiskunnan murroksen aiheuttamaa mahdollista työttömyyttä torjuttaisiin työtä jakamalla ja työviikkoa lyhentämällä.

Pasanen ja Ulvilan kirja esittää laaja-alaisen ja sieltä täältä näykyvän katsauksen maailman ekologiseen nykytilaan. Lisäksi se esittää syitä fossiilikapitalismin mahdottomuuteen ja luo kuvaa toisenlaisesta paremmasta yhteiskunnasta. Kirjan eniten häiritsevää piirre on kirjoittajien ylioptimistinen usko yhteiskunnalliseen muutokseen. Jotkut esitetyt skenaariot kuulostavat suorastaan naiiveilta. Erityisesti väittämä, että ylikuluttavan luokan ihmiset itsekin huomaavat ja pitävät kulutuksensa laskua välttämättömänä ja hyvinvointiansa lisäävänä toimenpiteenä saa aikaan naurun pyrskähdyksiä. ■